Sandra Nešović: ŽIVIM S POEZIJOM

(razgovor vodila Jasmina Topić)

Sa objavljene četiri knjige poezije, Sandra Nešović je trenutno najproduktivnija i najafirmisanija mlada pesnikinja. Za prvu knjigu, "Pečat za jedno vreme" (CSM, 2000) dobila je Brankovu nagradu, potom su usledile "Žmurke" (CSM, 2002), "Apnea" (Prosveta, 2003) i "Prošlost u obliku drveta" (Narodna knjiga, 2004). Kao što se vidi i po godinama objavljivanja, Sandra je bezmalo svake godine imala objavljenu jednu knjigu, a kako sama kaže, u rukopisu joj je ostalo pesama za još toliko. Rođena je 1977. godine u Kraljevu. Diplomirala je španski jezik i književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu.Trenutno se, pored pisanja, bavi i prevođenjem španskih pisaca za Narodnu knjigu. Razgovor sa Sandrom je pomalo namerno, ali više slučajno, uvek završavao na poeziji, i na doživljaju poezije, sa kojom se, po Sandrinoj konstataciji, bukvalno živi kao sa neodvojivim delom sebe.

Sandra Nešović: Što se tiče samog polja poezije, Sandra Nešović živi s poezijom. Ne prođe dan da se time ne bavim. Juče sam pisala, danas ću pisati, sutra... čini mi se da nemam ni osećaj da je drugačije, jer prosto poeziju osećam kao deo sebe i nikada je nisam doživljavala kao zadatak. A poeziji, kod nas, za početak bi trebalo da bude dano odgovarajuće mesto. Sad, okolnosti u našoj državi jesu nešto drugačije, odnosno teže, ali ima i toliko drugih primera da se država može odnositi sa više dostojanstva prema onome što rade pesnici, pa i pisci uopšte. Doktor je svakako poštovan i plaćen za to što radi, i to je plemenita profesija kao što je plemenita profesija biti pisac. Stojim iza toga da ne može svako da piše, naravno, a ako može, znači da ima talenat i da uporno i naporno radi, kao i taj doktor. I to treba poštovati

Jasmina Topić: Šta znači to kada kažeš Sandra Nešović živi sa poezijom?

Kada bi to trebalo da bude objašnjeno nekom ko je ne piše?

S.N.: To znači da uopšte ceo doživljaj sveta, i životni dokaz sa kojim se susrećeš, biva obeležen poezijom. Nekada to posmatram i nekim drugim očima, mislim, to su i dalje moje oči, ali, način na koji gledam, doživljavam, percepiram... Kada vizuelno pokušate da zamislite taj pojam, ako može da se zamisli pojam poezije, onda se tako nekako prirodno vidim u okviru njega. Mi možemo i da se šalimo na temu izgubljenosti pesnika, ali s druge strane, njima, koliko god se za njih govore dobre ili loše stvari, u principu nije nimalo lako - ljudima uz koje se prijemči ta poezija. Oni imaju sasvim drugačiji doživljaj sveta. Ponekad poželim da se prosto oslobodim toga, ali sam svesna da je to deo mene. Nekada mi baš bude teško, i bude mi i krivo, i to se dešava...

J.T.: Sad već govoriš o samom procesu pisanja?

S.N.: Ne, niko mene ne bije po ušima da sedim i pišem, ali uopšte u odnosu prema poeziji, mogu da kažem da mi je zbog poetskog posmatranja stvari, pa i života, mnogo teže da funkcionišem u životu, nego da se bavim nečim drugim.

J.T.: Misliš da bi bilo lakše da se baviš pisanjem proze?

S.N.: Ne bih ja to delila, možda treba generalnije da se izrazim, uopšte pisanje znači drugačiji doživljaj sveta.

J.T.: A koji je tvoj komentar na izjave tipa: - A, vi pesnici ste suviše lenji da biste pisali prozu! Da li je to šala, ili ima u tome i istine, da ljudi bavljenje poezijom tako doživljavaju?

S.N.: Pod jedan, kada bi meni neko rekao da sam lenja da pišem prozu, odmah bih mogla da ga...

J.T.: Odalamiš (smeh).

S.N.: Da! - ma, nisam tako radikalna. Ne, mogla bih da ga pobijem činjenicom da sam nedavno završila sa pisanjem svog prvog romana. A pod dva, apsolutno se ne slažem, jer baš zbog toga što sam imala priliku da uradim i jedno i drugo, čak sveukupno, možda mi je bolje išlo, i lakše mi je pala proza. Čini mi se da mi je oduzela manje energije - dobro, sad zavisi kojom tematikom se proza bavi, jer može da bude i teže. Ne mogu da kažem da mi je više trebalo za pisanje pesme nego za pisanje romana, ali roman, po mom mišljenju, svojim obimom i svojom težinom dozvoljava pri pisanju određene propuste, uslovno rečeno. Mislim, ako ima veliki propust onda i nije vredan čitanja.

J.T.: Čekaj, propusti mogu da se dese i pri pisanju dugačkih, narativnih pesama.

S.N.: Da, ali se mnogo lakše primete i mnogo lakše zasmetaju.

J.T.: A šta kažeš na onu da pesnici umeju da budu dobri pripovedači, ali da to obrnuto jako teško funkcioniše.

S.N.: Ja se u principu slažem s tim. Ko počne i ko ima senzibilitet pesnika, moj je utisak da može lakše da proširi svoje pisanje prema prozi, i izgradi neki veći svet - ako sa takvim senzibilitetom kreće, a obrnuto, čini mi se da je pripovedačima sa takvom jednom rečitošću mnogo teže da se sažmu. Čast izuzecima.

J.T.: Kako je Sandra Nešović počela da piše? I zašto je počela da piše?

S.N.: Ima razlike između onog dobar sam učenik, pa hajde da budem i kreativan, mada ne želim da umanjujem tu opciju spisateljskog početka, i pravog senzibiliteta koji izađe na površinu. To dvoje, naravno, mogu da postoje i zajedno, ali ako bismo posmatrali te dve početne tačke odvojeno, videla bi se razlika. Nekom može da bude motiv da to otkrije kod sebe. Ja jesam počela još u nižim razredima osnovne škole, ali ne bih rekla da je to moglo da se uzme kao onaj ozbiljan početak pisanja. Počneš zbog nekih okolnosti u kojima se nalaziš. Dok sam bila u osnovnoj školi, bilo je tih događaja, praznika, pa se pišu sastavi, i nastavnici nekako očekuju to od tebe. Ali svejedno, ako čovek prihvati pisanje kao moranje, onda ga neće zavoleti. Ali, to nisam doživljavala kao teranje. Konstantno sam imala upravo taj stav: što da ne - i to sam onda iskoristila i kao podstrek za razvijanje u pomenutom smeru. Pisanje je postajalo lično ostvarenje. Kasnije se i to izmenilo. Sticajem okolnosti, eto, bila sam u Filološkoj gimnaziji, i niko me nije terao na tako nešto, ali se to za mene već podrazumevalo. Tada me je već atmosfera podsticala na pisanje, i želela sam da pišem.

J.T.: A, kada se desio taj prelaz? Trenutak kada si rekla sebi da ćeš se time i baviti ozbiljno, i podrazumeva se, posvećeno?

S.N.: U tom smislu, takav prelomni trenutak kod mene nije postojao. I dan-danas ne kažem i ne mislim, e da, jeste, to je to, i ja ću se time baviti. Početni, prvi prelom, bez zalaženja u detalje, bio je vezan za moja lična dešavanja, prelomne trenutke u životu, kada sam imala krizni period, kada mi je bilo jako teško. Trenutak koji je predstavljao

jednu prekretnicu, ali stvarno prekretnicu. Otišla sam, povukla se u neke svoje dubine, i to pisanje mi je jako pomoglo. Pisanje je tada postala potreba. Ljudi različito reaguju na krizne situacije, neko će naći izlaz u pričanju sa ljudima, a moje je bilo apsolutno i potpuno zatvaranje. To je bio period u životu kada sam toliko duboko tonula u sebe da, ne znam, da nisam našla poeziju, sada i danas, ne samo da bih mogla da kažem ko zna kako bi se završilo, nego mogu da kažem da bi se završilo najgore. Međutim, imala sam tu sreću da nedostatak komunikacije i razumevanja nađem na drugoj strani, sa tom pisanom rečju. Ona je za mene predstavljala jedini deo univerzuma u kojem sam se nalazila. Kroz reči sam potom počela da uspostavljam kontakt sa samom sobom, a zatim i sa okolinom. Zato kažem da je moj početak dosta specifičan.

J.T.: Zar ne misliš da je to na kraju lepo, kada tako jedno stanje možeš da preobraziš u komunikaciju sa čitaocima.

S.N.: Ne da je lepo, nego mi je u krajnjoj liniji spaslo život.

J.T.: Da, ali hoću da kažem da će u krajnjem rezultatu neko ko će čitati tvoje knjige naći nešto što može da mu bude i tračak svetla, tamo gde je tebi bio mrak. Jesi li razmišljala o tome?

S.N.: Upravo. To može da se protumači kao još jedna prednost poezije. To kakvu svetlost će taj neko da vidi i da doživi u ne znam kakvom mraku, može biti čak nimalo sličan mom svetu, ali je to opet zaista velika prednost poezije. Mislim da time dobija na svom bogatstvu. Kada nešto pišem, i kada je to zatim napisano, uopšte ne strepim i ne bolujem od toga da li će neko reći: to je fantastično ili to je čista glupost, već pridajem prvenstveno značaj zadovoljstvu što sam ja to izbacila iz sebe, i stvorila u tom smislu.

J.T.: Ako pristupaš iskreno pisanju, čitalac koji pristupa isto tako iskreno čitanju, pronaći će to što treba....

S.N.: Pa, naravno.

J.T.: Vidiš kako se poezija prosto nameće kao tema, s koje god strane da načnemo razgovor!

S.N.: Tačno. Mislim da ona kao takva upravo svojom mnogostrukošću ume da te zavede da tražiš dalje. Vuče te da tražiš dalje. Ja se jesam opredelila za poeziju, ali sam, eto, napisala i taj roman.

J.T.: A šta se dešava sa prevođenjem?

S.N.: Da, to je prevođenje književnih dela, ne bilo kakvo prevođenje. Mislim, kada sam počela da prevodim bilo mi je jasno da to definitivno ne može bilo ko. Nije isto prevesti jedan sudski dokument i jedno književno delo. I za to mora da se ima nešto u sebi. Moraš da osetiš, doživiš i uđeš u svet dela koje prevodiš da bi ga posle prenela čitaocima na svom maternjem jeziku.

J.T.: :Za "Treći trg" si prevodila mlade španske pesnike.

S.N.: Da, prevođenje poezije je posebna priča unutar te prevodilačke priče, kojom se trenutno najviše bavim.

J.T.: To su pesnici koji su učestvovali na Bijenalu mladih umetnika Evrope i Mediterana u Atini 2003. godine i na kojem smo se i mi našle. Hoćeš li da kažeš nešto o tome?

S.N.: To Bijenale, mislim, ostaće mi za ovaj period života, onako, kao najupečatljiviji doživljaj, i najlepši. Tako nešto nikad ranije nisam doživela, iako sam išla i po nekim našim festivalima. Moram da podvučem, najlepši događaj u smislu da, kada sve prođe, trudim se da zapamtim ono što je najlepše. Organizacija i način na koji su nas dočekali bili

su fenomenalni. S druge strane, razočaralo me je koliko se naše institucije nisu potrudile ni pet posto oko našeg odlaska, ili bilo kakve medijske pažnje. To je bilo još tužnije, jer su druge ekipe imale novinare i reportaže koje su govorile o događaju, čak je MTV bio prisutan, jer je to zaista značajna manifestacija i značajna odrednica u biografijama svih umetnika koji su učestvovali. Ovde to, eto, ništa ne znači, nažalost. A jedna od možda najvećih želja mi je da tako nešto doživim ponovo. Zadovoljna sam i što sam ostala u kontaktu sa mnogim mladim umetnicima, pogotovo iz Španije. Tako sam uradila i prevode njihove poezije za ovaj časopis.

J.T.: A da li si slušajući njihove radove poredila to sa onim što mi radimo?

S.N.: Jesam, da, i iskreno rečeno mislim da ih prestižemo za tri koplja.

J.T.: Ali, diskutabilno je koja selekcija je bila izvršena, i da li je to zaista najbolje što su oni imali da prikažu.

S.N.: Da, i to je tačno. Možda su neki mnogo bolji izvisili. Ali, po onome što smo tamo čuli definitivno ih prestižemo.

J.T.: Tvoja poslednja knjiga "Prošlost u obliku drveta", čini mi se, a i drugima sa kojima sam pričala, dosta odudara od tvojih prethodnih knjiga. Da li ti možeš da napraviš razgraničenje između ove i prethodnih knjiga? One su i na prvi pogled uočljivo drugačije, nisu toliko narativne, imaju jednu drugu vrstu slikovitosti...

S.N.: Vidna razlika postoji i, što se mene tiče, utoliko bolje. Ova knjiga je došla kao olakšanje, kao izvođenje zaključaka, esencije iz svega dosad napisanog, što ne znači da mi je bilo lakše da pišem ove pesme, a u odnosu na ove. Od pet reči koje bih iskoristila u prethodnim knjigama, uočila sam onu najvažniju, onu koja vlada, i nju odabrala. To vidim kao neko svoje postignuće. Što ne znači da u nekoj narednoj knjizi neću imati i trostruko duže pesme od onih koje sam pre pisala. Ništa nije bilo planski urađeno. A što se tiče komentara ljudi koji su je čitali, oni su mnogo povoljniji, jer im je jendostavno bilo lakše za čitanje.

J.T.: Roman koji si pomenula?

S.N.: Bilo mi je zanimljivo da ga pišem. I nisam znala gde će me priča odvesti, dok ne sednem i ne počnem da ispisujem stranice. Inače, pošto ne volim kompjutere i ne volim taj način pisanja, ja sam bukvalno ceo roman, od oko dvestotinak strana napisala rukom, pa sam tek onda ukucavala taj tekst. To jeste naporan posao, ali smatram da tako treba, meni je to bliskije. Ne znam šta će biti sutra, a kamoli šta ću raditi po pitanju svog pisanja. Što se tiče romana, isto kao i sa poezijom, osetila sam potrebu da ga napišem. On je još uvek u rukopisu i videću kako će se stvari dalje odvijati.